

Студент 1 курсу
факультету міжнародних економічних відносин ХНЕУ ім. С. Кузнеця

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН І НАПРЯМИ РОЗВИТКУ

Анотація. Проаналізовано сучасний стан розвитку банківської системи України в умовах глобалізаційних процесів. Виділено основні проблеми, які стримують розвиток банківської сфери на шляху до євроінтеграційного простору, та запропоновано шляхи їх вирішення.

Аннотация. Проанализировано современное состояние развития банковской системы Украины в условиях глобализационных процессов. Выделены основные проблемы, сдерживающие развитие банковской сферы на пути к евроинтеграционному пространству, и предложены пути их решения.

Annotation. The article analyzes the current state of the banking system of Ukraine in the globalization process. The main problems hampering the development of the banking sector on the road to European integration space and ways to solve them are outlined.

Ключові слова: глобалізація, конкурентоспроможність, банківська система, капіталізація, іноземний капітал.

Актуальність даної теми полягає в тому, що в сучасних умовах розвитку національної економіки стан банківської системи має важливе значення. Саме банки є одним із головних джерел інвестування фінансових ресурсів в економіку країни. Забезпечення стабільності банківської системи – це першочергове завдання, яке необхідно вирішити на шляху інтеграції України до європейського економічного простору.

Стан банківської системи України завжди привертав увагу провідних вчених-економістів. Питання, присвячені аспектам підвищення конкурентоспроможності банківської системи, розглянуті в працях таких авторів: Т. Гірченко, А. Кузнєцова, В. Міщенко, О. Примерова та ін. Значну увагу дослідженню питань капіталізації банківської системи приділяли такі економісти: М. Диба, Ж. Довгань, І. Кравченко, Н. Горовець та ін.

Мета дослідження полягає у проведенні аналізу сучасного стану банківської системи України, дослідженні проблемних аспектів та шляхів їх вирішення.

Наявність в Україні успішно функціонуючого фінансового сектору, зокрема банківського, є необхідною умовою створення ефективної ринкової економіки, завоювання міцних позицій на вітчизняному та світовому ринках. Це пов'язано з його провідним значенням у забезпеченні рівня накопичень та інвестицій, необхідних в умовах зростання та підвищення ефективності економіки [1, с. 32].

Для функціонування банківської системи України розроблена нормативна база, впроваджені принципи діяльності банків, методи та інструменти грошово-кредитної політики тощо. Проте швидкий розвиток фінансових глобалізаційних процесів ставить перед банківською системою все більше завдань, при вирішенні яких Україна стане активним учасником глобалізаційних процесів.

Однією із провідних ланок фінансової системи є банківська. При цьому слід зазначити, що активи українських банків за 2012 р. становлять 1 001 626 млн грн, активи страхових компаній приблизно 41 753 млн грн. Отже, можна стверджувати, що українська фінансова система розвивається за банкоорієнтованою моделлю [2].

Аналіз сучасного стану банківської системи показав, що одним із найскладніших періодів у діяльності вітчизняних банків став 2009 р. – збитки склали 28 млрд грн (витрати – 171,1 млрд грн, доходи – 143,1 млрд грн). Стабільно прибутковими протягом 2009 р. були лише Ощадбанк, ПриватБанк та Укрсоббанк.

Причиною такої ситуації стало зростання проблемних кредитів у період фінансової кризи. Реальні доходи населення зменшилися більше ніж на третину, тому спостерігалось несвоєчасне виконання зобов'язань за кредитами. Ускладнило ситуацію те, що більшість іноземних банків надавали перевагу швидкому кредитуванню порівняно з якісною перевіркою позичальника. При цьому вони не врахували ситуацію, що в країні відсутні кредитні бюро та база кредитної історії. Щоб якось покращити свою ситуацію, банкіри могли б збільшити відсоткові ставки за кредитами, що призвело б до формування проблемних кредитів, або зменшити відсоток за депозитами.

Сьогодні досить поширеними є депозити строком на 3 місяці, але вони не приваблюють банкірів, оскільки їх неможливо використовувати для кредитування. Короткострокові ресурси лише підтримують поточну ліквідність банків, тому банкам необхідно залучати довгострокові ресурси в національній валюті шляхом зменшення депозитних ставок на короткострокові ресурси та збільшення відсотків за довгостроковими вкладками.

Головними проблемами, які постали перед українською банківською системою, стали: низький рівень конкурентоспроможності банківського сектору, низька якість надання послуг за їх високої вартості, недостатній рівень капіталізації та незалежність Національного банку України [3, с. 47].

Вирішення значних проблем, що стримують розвиток банківського сектору України, забезпечить його стабільність та ефективне функціонування економіки в цілому.

Найбільш суттєвою проблемою розвитку банківської системи України є низький рівень її

іноземного капіталу у фінансовому секторі щороку збільшується, аналогічна тенденція спостерігається і в банківському секторі. У 2012 р. частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків становила 35,8 %, що перевищує нормативне значення межі економічної безпеки на рівні 30 %. Кількість діючих банків на території України достатньо велика – 182, з них 51 банк з іноземним капіталом та 18 зі 100-відсотковим іноземним капіталом [2].

Банківська система є складовою економічної системи України, тому інтеграція в економічний простір Європейського союзу буде мати для неї відповідні наслідки. На сьогоднішній день в Україні активно здійснюють свою діяльність такі іноземні банки: BNP Paribas, Deutsche Bank, Credit Agricole, Commerzbank. Значна присутність іноземних банків, з одного боку, сприяє фінансовому розвитку країни, а з іншого – несе суттєві загрози. Добре капіталізовані банки виходять на міжнародний простір для завоювання нових ринків та панування над ними. Тому доцільно виділити переваги та недоліки присутності іноземного капіталу на українському банківському ринку. До переваг можна віднести: залучення в економіку України зарубіжних інвестиційних ресурсів, упровадження нових банківських послуг, запозичення новітніх технологій, збільшення обсягу кредитних ресурсів. До недоліків відносяться: ризик залежного розвитку вітчизняного банківського сектору від тенденцій на світовому ринку, витіснення українських банків більш капіталізованими іноземними банками та неможливість здійснення певного контролю за операціями іноземних банків.

Діяльність банків у конкурентному середовищі підвищить якість надання послуг і витіснить з ринку недобросовісних банкірів. Для підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняних банків необхідно вжити таких заходів: здійснити нарощування власного капіталу, підвищити якість менеджменту, розширити спектр банківських послуг, отримати довіру населення тощо.

Наступною проблемою розвитку банківської системи України є занадто низький рівень капіталізації, що призводить до витіснення національних банків іноземними. Недостатність фінансових ресурсів у банківському секторі затримує економічне зростання країни. Власний капітал українських банків у 2012 р. становив 126 200 млн грн, що складає 13,8 % до ВВП країни. Даний показник суттєво зріс порівняно з 2007 р., коли він знаходився на рівні 11,4 % до ВВП держави [2].

Слід зазначити, що такий рівень є низьким порівняно із зарубіжними країнами. Капіталізація банків України на сьогоднішній день складає 80 млрд євро, банків США – 496 млрд євро, Франції – 390 млрд євро, Німеччини – 354 млрд євро, Великої Британії – 350 млрд євро, Іспанії – 210 млрд євро, Нідерландів – 112 млрд євро, Швейцарії – 100 млрд євро [4, с. 28].

Збільшуючи рівень капіталізації, банки підвищують свою конкурентоспроможність як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, і забезпечують фінансову стабільність економіки України, тому необхідно використовувати певні варіанти підвищення капіталізації національних банків. Шляхами підвищення капіталізації можуть стати: створення банківських об'єднань (холдингові групи, банківські корпорації), збільшення капіталу за рахунок прибутку, випуск банківських облігацій, депозитних сертифікатів та єврооблігацій, випуск акцій власної емісії.

Невирішеними проблемами залишаються низький рівень якості послуг та їх висока вартість. Одним із головних показників, який характеризує ситуацію, що склалася, є базова облікова ставка, яка встановлюється центральним банком країни. Чим вища відсоткова ставка, тим дорожче надаються кредити банкам, і, відповідно, підприємствам і населенню. Облікова ставка Національного банку України з 12.08.2009 р. становить 10,25 %, тоді як у провідних країнах світу даний відсоток коливається з 0,1 до 3,75 % [5, с. 8].

Більшість науковців виділяють проблему забезпечення незалежності Національного банку України. Спостерігається така тенденція, що країни з відносно незалежним центральним банком досягають кращих результатів розвитку економіки порівняно з країнами із залежним центральним банком. Для дослідження цієї проблеми часто використовують індекс Цукермана, який показує, наскільки центральний банк є незалежним. Він включає в себе 4 компоненти: головний виконавчий директор центрального банку, формування політики, цілі центрального банку, обмеження кредитування.

Кожен із цих компонентів включає в себе від 1 до 8 елементів, які оцінюються від 0 до 1. Кінцевий результат – це середнє арифметичне всіх отриманих балів. Дослідження незалежності Національного банку України засвідчило, що індекс Цукермана складає лише 52 % від ідеального значення, тобто в подальшому необхідно впроваджувати реформи, спрямовані на підвищення рівня незалежності Національного банку України [1, с. 36].

Останнім часом все частіше обговорюється необхідність створення єдиного регуляторного органу у фінансовій сфері, який би об'єднував у собі департаменти Національного банку України, Державну комісію з цінних паперів і фондового ринку та Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг. Такий орган сприятиме активнішій співпраці між відповідними регуляторами, обміну інформацією та ефективному вирішенню проблем фінансової сфери.

Результати проведеного дослідження сучасного стану та розвитку банківської системи України свідчать про наявність у банків певних проблем, зокрема з ліквідністю та прибутковістю, що обмежує їх можливості щодо інвестування коштів в економіку країни й забезпечення тим самим безперервності відтворення на усіх його стадіях.

Банківська сфера є однією з провідних ланок фінансової системи, від стабільності якої залежать подальший розвиток економіки України, можливість виходу на міжнародні ринки та активної участі у глобалізаційних процесах. У період фінансової кризи банки отримали значні збитки, викликані багатьма причинами, що призвело до негативних наслідків. Тому державі необхідно розробляти напрями реформування банківської системи, спрямовані на її оздоровлення та розвиток.

Наук. керівн. Зайцева І. С.

Література: 1. Примерова О. К. Інтеграція банківської системи як організаційна інновація і потреба розвитку світового фінансового ринку / О. К. Примерова // Проблеми науки. – 2011. – № 5. – С. 31–37. 2. Звіти Національного банку України [Електронний ресурс] // Національний банк України. – Режим доступу : www.bank.gov.ua. 3. Горовец Н. А. Основные проблемы развития банковского сектора Украины / Н. А. Горовец // Науковий вісник. – 2012. – № 1. – С. 47–51. 4. Брегеда О. А. Тенденції розвитку світової та вітчизняної банківських систем / О. А. Брегеда, С. М. Савлук // Фінанси України. – 2010. – № 4. – С. 27–34. 5. Кравченко І. К. Банківська система та проблеми стратегічного розвитку / І. К. Кравченко // Вісник НБУ. – 2012. – № 1. – С. 7–10.